

До вельможі

Олександр Пушкін

Як від північних пут розковуючи світ,
Зефір, струмуючи, свій принесе привіт,
Як молодим пушком зазеленіє липа,
До тебе, лагідний нащадку Арістіппа,
До тебе я з'явлюсь, у твій славетний дім,
Де циркуль і різець із пензлем чарівним
На твій учений клич з'являлися, слухняні,
Щоб утворить дива мистецтва незрівнянні.
Ти знаєш ціль життя. Щасливий чоловік,
Ти для життя живеш. Свій довгий ясний вік
Ще замолоду ти умів оздобить гойно,
Шукав можливого і розважавсь пристойно,
Спізнавши всю вагу і рангів, і забав.
Царицин посланець до Розуму й Держав,
З'явивсь ти у Ферней, і цинік посивілий,
Привідця дум і мод примітливий і смілий,
Плекаючи свій чар на Півночі глухій,
Віддав тобі поклін передмогильний свій.
Ти ще спізнав його, веселість пустотливу
І лестоці тонкі, земних богів поживу.
З Фернею рушивши, побачив ти Версаль,
Не пориваючись очима в темну даль;
Все раювало там. Арміда новочасна
Давала гасло всім і бавилася красно,
Не знаючи, який судився уділ їй,
А з нею тішився весь круг її двірський.
Розкоші, Тріанон... як можна те забути?
Та не знемігся ти від любої отрути,
Ти хотів учитися. У гурті неяснім
Ти замикався тоді, і за столом твоїм
То речник промислу, то вільнодум зухвалий,
Мостився Дідерот на свій триніг несталий,
Перуку з голови у захваті скидав
І проповідував. І мовчки наслухав
Ти до нестримних слів атея чи деїста,
Як скит до голосу атенського софіста.
Та Лондон звав тебе. Твій погляд розпізнав

Подвійну течію його державних справ:
Тут натиск огняний, там відбиття суворе,
Ладу державного нечувані опори.

Але над Темзою, занудившись, либонь,
Ти далі мав пливти. Та бистрий, як огонь,
І сам, як Фігаро, нестриманий порою,
Веселий Бомарше майнув перед тобою.
Він розгадав тебе. Його живих речей
Про ніжки точені, про полумінь очей
Заслухувався ти і марив про країни,
Де сонцем спалене життя солодке лине,
Немовби юнака жагучий дивний сон,
Де надвечір жінки виходять на балкон
І, зневажаючи чоловіків тубільних,
Чужинців зваблюють, зальотників свавільних.
В Севілью ти помчав, збентежений украй.
Незрозумілий світ, благословенний край!
Хвилюють лаври там, там помаранчі спіють...
О, розкажи ж мені, як там жінки уміють
Любов з побожністю спокусливо єднать,
Із-під мантильї знак умовлений подать;
Скажи, як лист летить поза віконні грати,
Як тітку золотом там можна присипляти,
Скажи, як молодий коханець уночі
Тремтить під вікнами в широкому плащі.
Все відмінилося. Ти бачив напад бурі
І розум в полоні неситих серцем фурій,
Свободи грізної несхиблений закон,
Під гільйотиною Версаль і Тріанон
І жахом без кінця заступлені забави.
Перетворився світ під гук нової слави.

Давно замовк Ферней. Вольтер, зичливець твій,
На знак мінливості народів і подій,
Не заспокоївшись у смертній домовині,
Із склепу в новий склеп подорожує й нині.
Барон д'Ольбах, Марле, Гальяні, Дідерот,
Енциклопедії скептичний весь комплот,
І гострий Бомарше, і Касті твій безносий —
Всі, всі минулися. Їх гомін стоголосий

Пірнув у забуття. Поглянь: встає нове,
В свою чергу, росте і радісно живе.
Недавні свідки бур, погрому і падіння,
Ледве отямившись, новітні покоління
Гіркому досвіду дають запізній лад
І зводять підсумки прибутків і витрат.
Їм годі бавитись, обідати в Теміри,
Про вірші спорити. Звук голосної ліри,
Звук ліри Байрона порушить їх не міг.

А ти лишивсь, як був. Ступлю на твій поріг —
І враз перелечу я в пору Катерини,
Малярство, статуї, і садові куртини,
І шафи книжкові — все свідчить тут мені,
Що спілка з музами твої скращає дні,
Що тиша тут ясна і самота чудова.
Я слухаю тебе. Невимушена мова
Ще віє юністю. У красоті земній
Ти замилований. Чарують погляд твій
Струнка Аляб'єва і ніжна Гончарова.
Серед мистецьких див Кореджія й Канови
Ти забуваєш сум нудних земних турбот
І згорда дивишся на той круговорот
Тривоги і мирних днів безкраїх, невгомних.
Так, в холодку альтан та вілл білоколонних,
Лишивши мир тривоги, леліючи спокій,
Вельможні римляни стрівали захід свій
І здалека до них то ветеран похилий,
Диктатор стомлений, то консул повносилий
З'являлися спочить до тихих, світлих брам,
Щоб знов віддатися негодам і трудам.

Переклад М. Зерова